

Norges Handikapforbund Trøndelag
V/ Kristian Lian
Kvenildmyra 4

7072 HEIMDAL

Vår ref.
09/358-5-AKH
09/359-AKH

Deres ref.

Dato:
25.11.2009

UTTALELSE- SPØRSMÅL OM DISKRIMINERING PÅ GRUNN AV MANGLENDE TILGJENGELIGHET PÅ RESTAURANTER

Likestillings- og diskrimineringsombudet viser til klage av 9. februar 2009 fra Norges Handikapforbund Trøndelag.

Norges Handikapforbund mener at restaurantene Dråpen og Barmuda bryter diskriminerings- og tilgjengelighetslovens krav til universell utforming.

Ombudet har vurdert saken, og konkluderer med at Dråpen og Barmuda i utgangspunktet ikke oppfyller diskriminerings- og tilgjengelighetslovens plikt til å sikre universell utforming. Ombudet har imidlertid kommet frem til at en utbedring av lokalene, slik at de tilfredsstillende lovens krav til universell utforming vil være uforholdsmessig byrdefullt på nåværende tidspunkt fordi restaurantene allerede går med stort underskudd.

Likestillings- og diskrimineringsombudets uttalelse kan bringes inn for Likestillings- og diskrimineringsnemnda innen tre uker fra mottakelsen av dette brevet, se vedlagt orientering.

Sakens bakgrunn

Norges Handikapforbund (heretter: "NHF") har klaget inn seks restauranter/kafeer beliggende ved Solsiden i Trondheim, for manglende universell utforming.

To av de innklagede virksomhetene er restaurantene Dråpen og Barmuda. NHF hevder at Dråpen og Barmuda bryter plikten til universell utforming på to områder. For det første har ikke restaurantene tilgjengelige handikoptoalett. For det andre er det kun et par sitteplasser tilgjengelig for bevegelseshemmede.

Både Dråpen og Barmuda eies av Dråpen Solsiden AS (heretter: "virksomheten").

Når det gjelder sitteplasser opplyser virksomheten at Barmuda har 25 sitteplasser inne og 80 sitteplasser ute. Dråpen har 41 sitteplasser inne og 46 sitteplasser ute. Virksomheten mener at de ansatte enkelt og raskt kan flytte på stoler for å sikre at bordene er tilgjengelige for bevegelseshemmede.

Virksomheten opplyser videre at både Dråpen og Barmuda har hatt handikoptoaletter siden åpningen i år 2000. Fra restaurantene må man ned to trappetrinn for å komme til handikoptoalettene. Her har restaurantene løse skinner som utplasseres ved behov. Virksomheten mener at dette oppfylder diskriminerings- og tilgjengelighetslovens krav til universell utforming.

Forutsatt at løse skinner i trappen ikke oppfyller kravet til universell utforming, hevder virksomheten at andre løsninger vil være uforholdsmessig byrdefulle.

For det første hevder virksomheten at det ikke lar seg gjøre å installere trappeheis uten store kostnader, fordi det må omfattende ombygging til for å tilfredsstille krav til bredde på rømningsveier.

For det andre hevder virksomheten at lokalene er utformet slik at det ikke lar seg gjøre å flytte toalettene. Den eneste egnede plassen vil være ved vindusarealet, noe som ifølge virksomheten vil medføre tap av fremtidig omsetning. Virksomheten mener også at det er tvilsomt om en slik løsning vil bli godkjent, fordi fasadene er fredet.

For det tredje hevder virksomheten at de ikke er i stand til å utføre slike utbedringer på grunn av sin økonomiske situasjon. Av fremlagt årsrapport for 2008 fremgår det at virksomheten hadde et negativt årsresultat på kr 1 359 441.

Rettslig grunnlag

Ombudet har kompetanse til å gi uttalelse om et forhold er i strid med diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9, jf. diskrimineringsombudsloven § 3 tredje ledd, jf. § 1 annet ledd nr. 3.

Offentlige og privat virksomhet rettet mot allmennheten har plikt til å sikre universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjon, så langt det ikke medfører en uforholdsmessig byrde for virksomheten, jf. diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9 tredje ledd første punktum.

Med universell utforming menes utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene slik at virksomhetenes alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig, jf. diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9 annet ledd.

Ved vurderingen av om en utforming eller tilretteleggingen medfører en uforholdsmessig byrde skal det særlig legges vekt på tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer, hvorvidt virksomhetens alminnelige funksjon er av offentlig art, de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen, virksomhetens ressurser, sikkerhetsmessige hensyn og vernehensyn, jf. diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9 tredje ledd annet punktum.

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 13 fastslår at det i saker om diskriminering er delt bevisbyrde. Det betyr at dersom en virksomhet ikke er universelt utformet, må virksomheten sannsynliggjøre at en eventuell utbedring vil være uforholdsmessig.

Ombudets vurdering

Ombudet vil innledningsvis påpeke at restaurantene Dråpen og Barmuda er virksomheter som har plikt til å sikre at hovedløsningen er universelt utformet etter diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9. Dråpen og Barmuda plikter derfor å sikre at personer med nedsatt funksjonsevne har adgang til de delene av lokalene som er rettet mot allmennheten, herunder selve restauranten og handikaptalett.

Ombudet legger til grunn at restaurantene enkelt kan tilpasse bordene for bevegelsehemmede og at dette oppfyller plikten til universell utforming.

Både Dråpen og Barmuda har handikaptaletter. Disse ligger imidlertid to trappetrinn lavere enn selve restauranten og inngangspartiet. For å komme til toalettet må man be om assistanse for å få lagt ut løse skinner i trappen. Virksomheten hevder dette oppfyller kravet til universell utforming. Virksomheten

viser i denne sammenheng til at det kun tar ett par minutter å legge ut skinnene og at de aldri har hatt gjester som har vært misfornøyde med denne ordningen.

Spørsmålet for ombudet er etter dette om løse skinner i trapp oppfyller kravet til universell utforming.

Formålet med plikten til universell utforming er å sikre en likeverdig tilgang til samfunnsarenaer, som blant annet serveringssteder. Når en person må be betjeningen om assistanse for å komme til toalettet og betjeningsdisken, kan ikke ombudet se at dette formålet oppfylles. Ordningen med løse skinner er derfor i utgangspunktet i strid med plikten til universell utforming. Dette er lagt til grunn i ombudets saker 09/357, 09/360 og 09/363 om tilgjengelighet ved serveringssteder på Solsiden i Trondheim.

Virksomheten hevder imidlertid at andre løsninger vil være uforholdsmessig byrdefulle, jf. diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9 tredje ledd. Det er opp til virksomheten å sannsynliggjøre at de vil være uforholdsmessig å kreve universell utforming, jf. lovens § 13.

Virksomheten mener det er uaktuelt å flytte handikaptaolettet. Dette fordi den eneste alternative plasseringen vil være å ta i bruk vindusareal. Dette vil ifølge virksomheten medføre store tap i form av redusert fremtidig omsetning. Dette er en påstand som ikke er dokumentert og er ikke tilstrekkelig til å sannsynliggjøre at en flytting av toalettet vil være uforholdsmessig byrdefullt for virksomheten. Ombudet vil også vise til forarbeidene til loven, hvor det er uttalt at rene *fortjenestehensyn* ikke fritar virksomheten fra plikten til universell utforming, jf. Ot.prp. nr. 44 (2007-2008) side 261.

Av diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9 tredje ledd annet punktum fremgår det uttrykkelig at *vernehensyn* kan medføre en uforholdsmessig byrde. Virksomheten hevder at en ombygging vil by på problemer fordi bygningenes fasade er fredet. Virksomheten har imidlertid ikke dokumentert påstandene, og har derfor ikke sannsynliggjort at vernehensyn gjør at ombygging vil medføre en uforholdsmessig byrde.

I diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9 tredje ledd annet punktum er det uttrykkelig sagt at *kostnadene ved tilretteleggingen* kan medføre en uforholdsmessig byrde. Virksomheten hevder at det vil være altfor kostbart å installere trappeheis, fordi dette vil kreve en omfattende ombygging på grunn av kravet til bredde på rømningsveier. Heller ikke her er påstanden underbygget av kostnads kalkyler eller lignende. Det er derfor ikke sannsynliggjort at en montering av trappeheis vil være uforholdsmessig byrdefullt for virksomheten.

I diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9 tredje ledd annet punktum sies det at *virksomhetens ressurser* kan medføre at det vil være uforholdsmessig å sikre universell utforming. I forarbeidene til bestemmelsen uttales det at loven som utgangspunkt ikke pålegger en så vidtgående plikt til kostbare tilrettelegging at virksomheten må legge ned, jf. Ot.prp. nr. 44 (2007-2008) side 261.

Av årsrapport for 2008 fremgår det at virksomheten hadde et negativt årsresultat på kr 1 359 441. På bakgrunn av det som er nevnt ovenfor, er ombudet kommet til at virksomheten har sannsynliggjort at universell utforming vil være uforholdsmessig byrdefullt for virksomheten. Dette er i tråd med ombudets uttalelser i sakene 09/48 og 09/934. Ombudet legger til grunn at en ombygging for å endre på rømningsveier og installere trappeheis, kan innebære en betydelig kostnad, selv om virksomheten ikke har dokumentert med et kostnadsoverslag.

Ombudet mener at når den beste løsningen blir for dyr, eller umulig, så vil virksomheten kunne oppfylle lovens krav til universell utforming gjennom en litt dårligere løsning som bedrer tilgjengeligheten. Dråpen og Barmuda har en ordning med løse skinner som legges ut ved behov. Ombudet vil imidlertid understreke at løse skinner ikke aksepteres som en permanent løsning. Dersom virksomhetens økonomi bedrer seg, må det vurderes å gjøre utbedringer som sikrer universell utforming.

Konklusjon

Dråpen og Barmuda bryter ikke diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 9 tredje ledd, fordi en utbedring av lokalenes fysiske forhold vil være uforholdsmessig byrdefullt på nåværende tidspunkt.

Med vennlig hilsen

Beate Gangås
Likestillings- og diskrimineringsombud

Saksbehandler: Arshad Khan

Kopi: Dråpen Solsiden AS V/Fladvad

Vedlegg: Orientering om klageadgang

